

Účel predpisov BOZP (Bezpečnosti a Ochrany Zdravia pri práci) ako právny a morálny stimul podnikateľskej činnosti (stav po vstupe do EU)

The purpose of BOZP (Work safety and health protection) regulations as a legal and moral stimulation of entrepreneurs activities (status after entering of EU)

Milan Podhradský

Anotácia: *Príspevok dáva odpovede na niektoré z hlavných otázok týkajúcich sa bezpečnosti práce a zodpovednosti za vznik úrazov. Vedľa uvedenia konkrétnej legislatívy vrátane tej, ktorá sa vzťahuje k EU, popisuje a komentuje niektoré zákonné požiadavky uvedené v BOZP. Cieľom prednášky je uviesť a podať základný obraz o danej problematike.*

Kľúčové slová: *Bezpečnosť práce, predpisy a zákony o bezpečnosti práce, pracovný úraz, zodpovednosť, norma, Európska únia.*

Summary: *This paper provides with answers on some main questions related to the work safety and responsibility on work related injury. Along with introduction of specific legislation and regulations, including those introduced within EU, it describes and comments on some legislative requirements stated in BOZP (Work safety and health protection). The goal of the presentation is to introduce and to give basic overview on the concern area.*

Key words: *Work safety, work safety regulations and law, work related injury, responsibility, norm, European Union.*

V zákone o BOZP sa neuvádza priama definícia pracovného úrazu, ale podľa § 195 odst. 2 Zákonníka práce, je pracovný úraz poškodenie zdravia, ktoré bolo zamestnancovi spôsobené pri plnení pracovných úloh, alebo v priamej súvislosti s nimi, nezávisle od jeho vôle krátkodobým, náhlym a násilným pôsobením vonkajších vplyvov. Pracovným úrazom dochádza k poškodeniu zdravia, alebo k chorobe z povolania.

Vzťah podnikateľských subjektov v rámci regiónu, je v priamej súvislosti k platným medzinárodným predpisom.

Z pohľadu malej firmy ako zamestnávateľa, sa kladie zodpovednosť za bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, úplne na plecia podnikateľského subjektu, resp. jeho štatutárneho orgánu. Ten má za povinnosť na základe platnej legislatívy aktívne vyhľadávať všetky riziká, ktoré môže jeho podnikanie z pohľadu BOZP priniesť spoločnosti a jej zamestnancom a následne s predstihom prijímať účinné opatrenia na ich minimalizovanie. Cesta do Európskej

únie so sebou bude čoraz častejšie prinášať aj zákony, ktoré budú tiež od podnikateľských subjektov vyžadovať v danej veci konať viac, ako bolo doteraz zvykom.

V súčasnej dobe konkrétne platia zákony č. 124, 125 a 126/2006 Z. z. V nich je požiadavka, aby zamestnávateľ v prvom rade dodržiaval všetky povinnosti ustanovené týmito osobitnými predpismi. Tieto aj rešpektujú všetky významné medzinárodné právne dokumenty, ako sú Charta OSN, Listina ľudských práv a slobôd, Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, Európska sociálna charta, Dohovor MOP č. 155 z roku 1981, smernica Rady 89/391/EHS a pod. Tieto dokumenty požadujú, aby zásady a úlohy starostlivosti o BOZP boli včlenené do vnútroštátneho zákonodarstva a následne ako záväzné, tvorili súčasť podnikateľských aktivít podnikania.

Rozhodujúce postavenie v starostlivosti o BOZP má preto podnikateľ, ktorý bezprostredne organizuje a zabezpečuje všetky činnosti súvisiace s vlastnou výrobou, prevádzkou a vôbec s aktivitami, ktoré súvisia so vzťahom zamestnávateľ ako organizátor – a zamestnanec ako realizátor výrobných činností.

Ak zamestnávatelia, či už z nevedomosti alebo z nedbalosti pripustia, aby svoje prevádzkové a iné úlohy plnili na úkor BOZP, berú na seba plnú až trestnoprávnú zodpovednosť za prípadné dôsledky. Preto je potrebné zosúladiť požiadavky prevádzkovo-ekonomických požiadaviek vlastnej výroby s potrebou starostlivosti o BOZP.

Tento vzájomný súlad je možné docieľiť tak, že zamestnávateľ akceptuje uvedené otázky. Preto ich ale musí aj poznať. Tomu musí byť následne aj podriadená podnikateľská stratégia, aby sa tento nedostal do konfrontácie so zákonom. Pri zostavovaní a určovaní hospodárskych, prevádzkových a pracovných ukazovateľov, musí preto rátať tiež s vyčlenením dostatočných finančných a iných prostriedkov, aby zabezpečil všetky povinnosti v oblasti bezpečnosti práce a vyhol sa tým spôsobom nepríjemnostiam a regresiam zo strany kontrolných orgánov.

Včlenenie – aproximácia právnych predpisov EU do národnej legislatívy, bola jednou zo základných podmienok vstupu a úplného začlenenia Slovenskej republiky, medzi ostatné štáty majúce vyspelú ekonomiku. Preto je aj ekonomické a právne prostredie zosúladované s jej predpismi. Táto skutočnosť je následne aj detailne riešená našou legislatívou aj vo vlastnej podnikateľskej sfére.

Proces do integrácie EU bol a nie je jednoduchý a to aj preto, že bolo a je našou povinnosťou zladať našu činnosť s činnosťou ostatných členských krajín. Táto súčinnosť nie je ešte plne zvládnutá v rámci celej EU, napr. konkrétne v krajinách používajúcich palcové a nie metrické rozmery.

Nielen stav výrobných prostriedkov, ale hlavne ich bezpečné používanie je postupne dávané do súladu s EU legislatívou. Je potrebné ale aj poznamenať, že v niektorých oblastiach mali naše hlavne normy z oblasti elektro vysokú výpovednú hodnotu.

Poznanie právneho stavu, ale hlavne predpisov stanovujúcich postupy konania, pomôže menežérom zorientovať a doplniť si vedomosti neustále novelizovaných zákonných noriem, súvisiacimi s harmonizovanými normami. Je potrebné problematiku chápať ako zabezpečenie maximálnej akreditácie a dozoru štátu. Prítom aktuálnosť starých noriem rýchle zaniká, čo zvyšuje nároky na potreby zaisťovania informovanosti.

V minulosti bola otázka bezpečnosti a ochrany pri práci (BOZP), vedľa pôvodnej funkcie, ako pôsobnosť štátu predpísovaná štátnymi a odborovými normami.

Výrobný proces a následné užívanie vyrobených produktov bol a je legislatívne minimálne usmernený tak, že sa sleduje nielen ekonomika ale aj bezpečnosť výroby a používania výrobných prostriedkov, prostredníctvom vysledovania – diagnostiky stavu výrobných prostriedkov.

Zákony a vyhlášky, sú základným pilierom právneho systému, ktorý usmerňuje správanie ľudí a riadenie všetkých odborov ľudskej činnosti. Zaoberajú sa nielen záležitosťami právnymi, organizačnými, ale aj technickými. V najvyšších právnych predpisoch sú často príslušné zásady formulované len ako všeobecné ustanovenia so širokým významom, pričom sa predpokladá, že podrobnosti budú nielen ustanovené a vysvetlené, vydaním právne nižších dokumentov. Teda je tu postupnosť a to zákon, jeho vykonávací vyhláška a konkrétne smernice už vo vlastnej prevádzke. Ich presné technické definovanie stanovujú národné a s legislatívou EU homologované normy. Napríklad pre oblasť bezpečnosti práce a starostlivosti o zdravie (BOZP) na pracoviskách, najvyšší zákon, Ústava SR ustanovuje povinnosť vytvoriť podmienky na zdravú a bezpečnú prácu a na dodržiavanie zdravotne neškodného prostredia, ukladá dodržiavať bezpečnostné predpisy a aj zodpovednosť za ich dodržiavanie, a to bez ďalšieho rozvádzania danej problematiky.

Stav po vstupe do EU

Vstupom do EU ako už bolo uvedené pribudla povinnosť dodržiavať súčasnú celoeurópsku tendenciu, aby sa uplatnil v normalizácii systém postupnosti smerujúci k jednotnej úrovni bezpečnosti v práci.

Tu je platný tento postup:

1. Smernica EHS / u nás realizované zákonne platné zákony / ako najvyšší dokument hlavných zásad pre určitú ohraničenú oblasť, napr. výroby, stroje a zariadenia až do prostredia s možnosťou výbuchu a pod. Či už ako vyhradené zariadenie, alebo ako určené pre špeciálne použitie / chémia, stavebníctvo, bani a pod. /
2. Technický hlavný predpis ako najvyšší národný dokument pre danú oblasť, je najčastejšie nariadenie vlády formou zákona. Obsahom však nie je už len všeobecná povinnosť dodržať ustanovené zásady, ale zákon obsahuje aj technické podrobnosti. Tento už je až podrobne prepracovaný až ako všeobecná technická norma a nie obvyklý právnický predpis.
3. Technická norma alebo iný vhodný predpis, ktorý rozpracuje dané zásady v obvyklej forme pre tento druh normatívu. Je to už doklad definujúci určité parametre a tiež veľkosť „rozptylu“ – tolerancie, o ktorú sa môžu od stanoveného parametra odlišovať.

Vlastný proces tvorby noriem, vo všeobecnosti nazývame normalizácia. Existujúca norma STN EN 45020 uvádza definíciu normalizácie ako činnosť, ktorou sa zavádzajú ustanovenia na všeobecné a opakované použitie, ktorá je zameraná na dosiahnutie optimálneho stupňa poriadku s ohľadom na aktuálne, nebezpečné alebo inak potenciálne problémy danej oblasti. Implementovanie do podnikovej sféry je hlavnou náplňou týchto príspevkov.

Predmet zákona sa vykonáva zosúladeným súborom opatrení, ktoré sú založené na viacerých princípoch uplatňovaných v oblasti ochrany práce.

Podľa Zákonníka práce, ochranou práce je systém opatrení vyplývajúcich z právnych predpisov, legislatívnych a organizačných opatrení, technických opatrení, zdravotníckych opatrení a sociálnych opatrení (podľa konkrétnych podmienok a nad rámec tohto vymedzenia k nim patria aj ďalšie, spravidla výchovno-vzdelávacie, kontrolné a iné súvzťažnosti a pod.) zameraných na utváranie pracovných podmienok zaisťujúcich minimálne tieto oblasti výrobných činností:

- bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci,
- zachovanie zdravia zamestnanca a

- zachovanie pracovnej schopnosti zamestnanca.

..

Ochrana práce je preto neoddeliteľnou súčasťou pracovnoprávných vzťahov. Zákonodarca vymedzil predmet zákona, ktorým sa upravuje prevencia a základné podmienky na zaistenie BOZP, na vylúčenie rizika a faktorov podmieňujúcich vznik pracovných úrazov, chorôb z povolania a iných poškodení zdravia z práce.

Preto účelom zákona je upraviť základné podmienky BOZP vzťahujúce sa na konkrétne subjekty pracovnoprávných vzťahov a im obdobných pracovných vzťahov vo výrobnej a podnikateľskej sfére vôbec.

Teda podnikateľ (živnostník) ako zamestnávajúci – a zamestnávateľ, vykonávajúci vlastnú výrobnú činnosť a to hlavne v záujme:

- vylúčenia alebo minimalizovanie zníženia pravdepodobnosti vzniku všeobecne vlastných pracovných úrazov, ako aj chorôb z povolania a iných obecných poškodení zdravia z práce a ich následných následkov na zdraví zamestnancov,
- vylúčenia alebo odstránenie morálnych následkov a v ekonomickom vyjadrení odstránenie s tým spojených neproduktívnych nákladov.

V novej legislatíve priamo pri jeho schvaľovaní, zákonodarca tieto podmienky na zaistenie BOZP, v rozsahu potrebnom na charakter budúcej legislatívnej a vlastnej vykonávanej činnosti, rozšíril aj na iné právnické osoby a fyzické osoby, ktoré síce v konzervatívnom chápaní, nevykazujú doteraz charakteristické znaky tradične chápaného vzťahu zamestnávateľa a zamestnanca, nie sú založené na konkrétnom pracovnoprávnom vzťahu alebo v takomto obdobnom pracovnom vzťahu, ale sú späté doslova s detailným pridelovaním a špecifikovaním činnosti (vlastne práce – činnosti) a s osobným výkonom (realizáciou) tejto činnosti (práce). Nová právna úprava tak sleduje zvýšenie a spresnenie právnej istoty zamestnancov a iných osôb, ktorí vykonávajú – realizujú produktívnu činnosť (prácu spojenú z rizikom vzniku úrazu), aby v oblasti BOZP mali rovnaké postavenie s ostatnými , zabezpečujúce ich ústavné právo na ochranu života a zdravia. Dôvodom je rovnaká fyzická účasť na vlastnom výrobnom postupe.

Kontakt:

Ing. Milan Podhradský, CSc.

súdny znalec

Šala